

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRA AZ 1891/92. MUNKAÉVBEN.

(Kivonat Majláth Béla könyvtárór 1892-ik évi jelentéséből.)

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának 1891/92-iki munká-
évről Majláth Béla könyvtárór 1892. október 3-án Kt. 367/1892.
szám alatt nyújtotta be a múzeumi igazgatóságához évi jelentését.

A hivatalos jelentés adatai az évi gyarapodás, a használat,
a végzett munkák s a személyzeti ügyek szerint csoportosítva a
következő képet nyújtják a könyvtár ez évi működéséről:

I.

A szorosan vett könyvtári osztály (az ú. n. nyomtatványok
osztálya) 1891. szeptember 1-től 1892. augusztus 31-ig ajándék
útján 235, vétel útján 813, köteles példányok czimén 3099, ösz-
szesen 4147 kötet könyvvel gyarapodott. A hirlapkönyvtár gyara-
podása ajándék útján 33, vétel útján 8, köteles példány czimén
659, összesen 700 db hirlap. A kéziratár ajándék útján 8, vétel
útján 169, összesen 177 kötet kézirattal és 6 fénykép-másolattal,
a levéltár ajándék útján 182, vétel útján 330, örök letétemény
útján 3842, összesen 4354 darab oklevéllel és egyéb irattal és
5 drb fénykép-másolattal gyarapodott. A könyvtári gyarapodás
főösszege 9378 darab.

Nevezetesebb szerzemények:

a) *A nyomtatványok osztályában*: 1. Fratrís Ioannis
Anni Commentaria super opera diversorum auctorum de anti-
quitatibus loquentium. (Róma, 1498.) 2. Pelbartus, Aureum
sacrae theologiae rosarium. 3 köt. (Velence, 1586—89.). 3.
Kőröspataki János, Lupuj vajdáról való ének. (Lőcse, 1655.)
4. Histoire de plus illustres favoris anciens et modernes,
recueille par P. O. P. (Leyden, 1661.) 5. Popa Joan, Molitevníku.
(Gyulafehérvár, 1689.) 6. Szenczi Molnár Albert, Szent Dávid király-
nak és prófétának 150 soltári. (Kolozsvár, 1701.) 7. Zsigrai
Erzsébet Rózsa, Jó illatú rózsás kert. (Bécs, 1703.) 8. Neffner
Carl, Die deutschen Kaiser- und Königs-Siegel nebst der Kai-
serinnen, Königinnen und Reichsverweser. (Würzburg, 1875.)
9. Dreves Guido-Maria, Analecta hymnica medii aevi. 8 kötet.

(Lipcese, 1888—90.) 10. De Gubernatis Angelo, Dictionnaire internationale des ecrivains du jour. 3 kötet. (Flórencz, 1889—91.)

b) *A kézírattárban*: 1. Janus Pannonius verseinek XV. századi gyűjteménye. 2. Istvánffy Miklós Historiarum de rebus Hungaricis libri XXXVIII. című munkájának eredeti kézírata 1614-ből. 3. Chronicon sive annales Hungarici et Transylvanici, Bethlen Farkas históriájának bővített kézírata 1701-ből. (Mindhárom gróf Apponyi Lajos ajándéka.) 4. Dr. Beliczay Jónás kecskeméti jogakadémiai tanár egyetemes történeti encyclopediájának kézírata 34 kötetben, és ugyanennek 20 kötetnyi történelmi, jogtudományi, numismatikai, epigraphicai stb. jegyzetei. 5. Benedek Lajos, Magyar főnemes és nemes családok címerei. 6. Sebestyén István egyháztörténeti és tanügyi dolgozatai a XVIII. századból.

c) *A levéltárban*: 1. A tasnádszántói Becsky-család levéltára, a családi örök letétemények sorában a 24-ik levéltár, mely közel 300 mohácsi vész előtti oklevelet és mintegy 3000 drb későbbi iratot tartalmaz. 2. A Pesty Frigyes hagyatékából megvásárolt 13 mohácsi vész előtti, 131 XVI—XVII. századi, többnyire erdélyi vonatkozású oklevélből álló gyűjtemény. 3. Van Driesch udvari ágens levelezése a XVIII. századból, 20 csomag 4. József nádor 70 levele Schedius Lajos helytartótanácsi előadóhoz és gróf Széchenyi István 15 levele ugyanahhoz: ezeket Schedius Lajos kuriai bíró oly kikötéssel adományozta a levéltárnak, hogy ha a Schedius-család levéltára örök letéteményképen a múzeumba kerülne, ez esetben a fentebbi iratok is ahhoz csatoltassanak. 5. Gr. Széchenyi István 15 levele Kovács Lajoshoz, Kovács Eduárd kir. tanácsos, homoki földbirtokos ajándéka. 6. Az 1848/49-iki katonai kórházi ügyekre vonatkozó iratok, összesen 102 drb, s végül 7. Kálmán király 1111. és 1113. évi okleveleinek és a tihanyi konvent 1316-iki kiadványának a nyitrai püspöki levéltár eredeti példányairól vett fénykép-másolatai.

A könyvtárt nagybecsű adományokkal gyarapították: Adler Guidó, Apponyi Lajos gróf, Baracs Géza, Baurgion Alajos, Bella Lajos, Béli István, Bodnár Zsigmond, Bognár Márk, Bóke Gyula, Bökényi Dániel, Csaplár Benedek, Császka György, Csontos János, Cziklay Lajos, Czikora István, Donáth Imre, dr. Dubay Miklós, Emödy Dániel, Fabiani Placidus, Farbak István, Farkas Emőd, dr. Fejérpataky László, Fekete József, Fenyvessy Ferenc,

Filep Albert, Futtaky Gyula, Graner Albert, Gerlóczy Gyula, Gerlóczy Károly, Hegedűs János, Hornyánszky Viktor, dr. Horváth Ödön, Horváth Rezső, Jánosi Demjén, Joós Imre, József főherceg, Kandra Kabos, Károlyi Tibor gróf, Karsay Sándor, Keményfi Dániel, Kephart Horace, Kerekes József, Kerekes Pál, Kereszty István, dr. Képešy Árpád, Kis József, Klein Gyula, Klinda Theophil, Koczubinsky Sándor, Koncz Ákos, Kovács Eduárd, Kovács S. János, Kőrössy Sándor, Lincz György, Liphay Ferencz, Majláth Béla, Majorossy János, dr. Margó Tivadar, Martonfalvy Elek, Milleker Bódog, Nemäti Kálmán, Péch Antal, Philipp J., Pór Antal, Radvánszky Béla báró, Rádli Károly, Reich Oszkár, Ruschek Antal, Schedius Lajos, dr. Schönherr Gyula, Schutt Elemér, dr. Sebestyén Gyula, Sefcsik István, Singer és Wolfner könyvkiadó-czég, Somogyi könyvtár, Steiger Gyula, Supka Jeromos, Szalay Imre, Szalay Nándor, Szávost Alfonz, Szendrei János, dr. Szentgyörgyi-Weiss József, Székely Béla, idős Szinnyi József, dr. Thallóczy Lajos, dr. Toldy László, Vaszary Kolozs bibornok, esztergomi érsek, dr. Vragassy Vilmos, dr. Walter Gyula, Weber Károly.

II.

A könyvtár használati forgalmát a következő szám adatok tüntetik fel:

14243 látogató	31,261 kötet	könyvet,
1462	»	2839 » hirlapot,
266	»	1523 » kéziratot,
102	»	7614 darab oklevelet

összesen 16073 látogató 13237 darabot használt.

Kikölcsönözöttet 1686 egyénnek 5971 kötet könyv.

Látogatási jegyet 1857 egyén kapott.

A könyvtár kölcsönzési és tudományos érintkezési viszonyban állott a következő hazai és külföldi könyvtárakkal és egyéb tudományos intézetekkel: a budapesti egyetemi könyvtárral, az Országos Levéltárral, az Erdélyi Múzeum-egylet, az esztergomi főegyházmege, a győri püspökség könyvtáraival, a gyulafehérvári Batthyány-könyvtárral, a kalocsai főegyházmege, a kassai jogakadémia, a pannonhalmi főapátság könyvtáraival, Nagy-Szeben és Nagy-Szombat városok levéltáraival, a szegedi Somogyi-könyvtárral;

továbbá a bécsi cs. és kir. udvari könyvtárral, a közös hadügy-miniszteriumi és az udvari kamarai levéltárakkal, a boroszlói városi könyvtárral, a krakkói tud. akadémiával stb.

Közéletünk kitűnőségein kívül, kiknek névsorában a magyar politikai és tudományos világ majdnem valamennyi neve képviselve van, a könyvtárnak nevezetesebb vendégei voltak külföldről: Munkácsy Mihály, ki a honfoglalás nagy képéhez ornamentikai tanulmányokat tett a könyvtárban. Rotti Achilles a milánói Bibliotheca Ambrosiana őre, Sztojanov Vazul szófiai könyvtárnok, dr. Stein Henrik a párisi Bibliothèque Nationale tisztviselője, Wist J. gráci mőegyetemi tanár, dr. Hartmann A. a müncheni állami levéltár őre, Eckert R. nyug. orosz tábornok Berlinből, dr. Beckmann tanár Münchenből, dr. Adler Guido prágai egyetemi tanár, dr. Kastel H. tanár Gráczból, Chmelarz Eduárd a bécsi cs. és kir. udvari könyvtár őre stb.

III.

A magas vallás- és közoktatásügyi miniszterium a könyvtárnak régi, évek óta hangoztatott kérelmét teljesítette, midőn a növénytár részére lefoglalt nagy termet, mely eredetileg a könyvtárhoz tartozott s azzal ajtó által volt összekötve, ismét a könyvtár rendelkezésére bocsátotta, azt a könyvtár régi módon bebutorozott három más termével együtt az új rendszernek megfelelőleg bútoroztatta és az épület északi homlokzatát elfoglaló nyolcz termet amerikai padozattal látta el.

Ez átalakítási munkálatok folyamán a könyvtári anyag jelentékeny része újból rendeztetett és oly módon lett felállítva, hogy az eddigi zsúfoltság megszüntetésével az új gyarapodás elhelyezéséről immár hosszú évekre gondoskodva van. Az ezzel járó munka keresztülvitele következtében a könyvtár olvasóterme csak május végeig volt nyitva s az egyes szakoknak előirt revízióját is a következő évre kellett halasztani. A folyó ügyekben azonban semmi fennakadás nem történt, az új könyvek és egyes régebbi accessiók felvétele, czédulázása, osztályozása és a repertoriumokba való beigtatása ez évben is rendesen folyt; feldolgozás alá került ily módon 1872 mű, és 2019 műről 2395 czédula vétetett fel. Az ősnymtatványokról czédula-katalogus és repertorium készült; a kettős példányok

(2539 munka 3448 kötetben) lajstromoztattak ; a protestans egyházmegyei, kerületi és zsinati gyűlések jegyzőkönyvei, naplói és jelentései összegyűjtettek, végre teljesen rendeztetett és újból felállítatott az 1186 műből álló Acta Academica szak.

A hirlapkönyvtár évi tevékenységét főleg a beérkezett hírlapok revideálása, czédulázása, köttetése és a hiányzó számok reklamálása vette igénybe. Revideáltatott 1047 évfolyam 33783 száma, czéduláztatott 73 új hirlap és 74 régi német hírlapnak 256 évfolyama ; a reclamációk száma 516 volt, 198 darabbal több, mint a megelőző évben.

A kéziratárban — az illető segédőr jelentése szerint — a régibb és újabb szerzemények feldolgozása mellett tovább folytatott a kolligátumok összeírása s a művelet az előző évi munkával együtt az 1—2200 számú latin ívréti kéziratok között 23,579 külön mű megállapítását eredményezte. Végleges rendezés alá került az 1848/49. évi hivatalos ügyiratok 185 darabból álló utolsó csoportja s ez a múlt évben rendezett 616 darabbal egyesítettvén, e 801 darabból álló beceses gyűjtemény időrendben fel lett állítva. Rendeztetett a Beliczay-gyűjtemény encyclopaedikus része, s összeállítatott gróf Széchenyi Ferencznek az általa alapított könyvtár ügyeire vonatkozó levelezése, mely a különféle kolligátum-kötebekben és levélgyűjteményekben szétszórva eddig csak nehezen volt hozzáférhető. Megkezdett továbbá a növénytan körébe vágó kéziratok kiválasztása, oly czélból, hogy azok a növénytári osztály kézi könyvtárába áthelyeztessenek. A kéziratok régi jelzési módja czélszerűtlennek bizonyulván, a latin kéziratok közül 1037 mű 1389 kötete pajzskával láttatott el, s végül folytatott a régebbi és új szerzemények lapszámozása.

A levéltárban a beérkezett levéltári anyag feldolgozásán, a kutatók kielégítésén, a szakbavágó levelezések végzésén kívül a következő nagyobb munkálatok foglalkoztatták a személyzetet: A toicsvai Bónis-család levéltára rendeztetett és 6 fiókban felállítatott. E levéltár anyaga az egyes évszázadok közt következőkép oszlik meg: a XIV. századból van 2 másolat, a XV. századból 2 eredeti, a XVI. századból 1526-ig 5 eredeti oklevél, a mohácsi vész után 17, a XVII. századból 262, a XVIII. századból 724, a XIX. századból 27 db irat, 30 db elenchus és genealogiai jegyzet, összesen 1065 darab irat. Befejezést nyert továbbá a Motesiczky-

család levéltárának rég folyó rendezése; e nagy kiterjedésű levéltár 84 fiókban lett felállítva s a fiókok számához arányítva összes tartalma mintegy 16000 dbra tehető. Ebből XIII. századi 2 db, a XIV. századból van 77, a XV. századból 99, a XVI. század első negyedéből 35 db; a többi a mohácsi vész után következő időszakra esik. Terjedelemre mindjárt ez után következik az ez évben szintén végleg felállított gróf Bethlen-levéltár, 64 fiókban, mintegy 14000 db irattal. Rendeztetett végül a báró Mednyánszky-család letéteménye és rendezés alá vették a Becsky és Beniczky családok levéltárai.

IV.

A könyvtár tisztviselőinek létszámában az 1891/92. munkaév folyamán semmi változás nem állott be. Örvendetes haladást jelez azonban a könyvtári adminisztráció terén, hogy az országgyűlés a miniszterium javaslatára az évi költségvetés keretében egy kézirat-tári gyakornoki állást szervezett, melynek betöltése iránt a javaslat az évi jelentéssel egyidejűleg lett a miniszteriumhoz felterjesztve.

Tudományos utazást tettek Majláth Béla könyvtárőr, ki a Becsky-család levéltárát Nagy-Szöllösön személyesen vette át a múzeum részére, és dr. Fejérpataky László levéltárnok, ki a Zsigmond korabeli oklevelek összegyűjtését folytatva, ez évben a jászói prépostság s Eperjes, Bártfa és Körmöczbánya városok levéltáraiban dolgozott.

Az egyes tisztviselők irodalmi munkásságáról az alábbi jegyzék tesz tanúságot:

Majláth Béla könyvtárőr:

1. Jelentés a Magyar Nemz. Múzeum könyvtáráról 1890/91-ben. (M. Könyv-Szemle, 1891. évf.).
2. Régi magyar egyleveles nyomtatványok a M. N. Múzeum könyvtárában. (U. ott).
3. Adalékok Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárához. (U. ott).
4. Családtörténeti tanulmányok. (Turul, 1891. évf.).
5. Oklevelek Maylád István történetéhez. (Történelmi Tár, 1891. évf. Különnyomatban is megjelent).
6. Liptómegye törzsökös családjai 1526-ig. (Különnyomat a Turulból).

7. Petőfi könyve. (Pesti Hirlap és Magyar Hirlap, 1892. február.)

8. A felvidékről. (Vasárnapi Ujság, 1892. márczius 13.).

9. Trencsénmegyéből. (U. ott 1892. ápril 24.).

Szinnyei József, a hirlapkönyvtár őre :

1. Hirlapirodalmunk 1892-ben (Vasárnapi Ujság), 1892. 6-ik szám).

2. Csokonai és Lillája. (Egyetemes Philologai Közlöny), 1892. évf.).

3. Magyar írók élete és munkái, 10—14. füzet.

Csontos János segédőr :

1. Két modenai Corvin-codex története. (M. Könyv-Szemle, 1891. évf.).

2. A gróf Trivulzio-család milánói könyvtárának magyar vonatkozású kéziratai. (U. ott).

3. A velencei Szt.-Márkról nevezett könyvtár magyar vonatkozású nyomtatványai. (U. ott).

4. Három magyar könyvgyűjtő necrologja. (U. ott).

5. A római magyar történelmi intézet. (Nemzet, 1892. márczius 16.)

6. A koronázási jubileumi kiállítás. (U. ott 1892. aug. 19.)

7. A Magyar Nemz. Múzeum könyvtárában 1892. augusztus 15—25-ig a koronázási jubileumi feliratokból és magyar koronázási képekből rendezett kiállítás kalauza. Szerkesztették Csontos János és Peregrinyi János. Budapest, 1892.

8. Szerkesztette a Magyar Könyv-Szemle 1891. évfolyamát.

Dr. Fejérpataky László levéltárnok :

1. Kálmán király oklevelei. Egy pecséttrajzzal és két oklevél-melléklettel. Felolvastatott a M. T. Akadémia II. osztályának 1892. márczius 7-iki ülésén. (Értekezések a történelmi tudományok köréből, XV. kötet, 5. sz.) s ugyanabból kivonat az Akadémiai Értesítő 1892. áprilisi füzetében.

2. Szent-István király oklevelei és a Sylvester bulla. (Akadémiai Értesítő, 1892. februári füzet).

3. Örökös naptár. (Turul, 1892. évf.).

4. A Zsigmondkori oklevéltár előmunkálatai. (Akad. Értesítő, 1892. márcziusi füzet).

5. Szerkesztette a Turult, a Magyar Herald. és Genealogiai Társaság közlönyét.

Horváth Ignác segédőr:

Magyarországi könyvészet 1891. (Melléklet a «Magyar Könyv-Szemle» XVI. évfolyamához.)

Dr. Váczy János segédőr:

1. A Magyar Tud. Akadémia. (Az Osztrák Magyar Monarchia írásban és képből cz. vállalat Magyarországról szóló részének II. kötetében).

2. A magyar irodalom. (U. ott).

3. Arany János lyrai költészete. (Erdélyi Múzeum, 1891. évf.)

4. Kisebbs tanulmányok, cikkek, könyvismertetések, bírálatok a Budapesti Szemle, Egy. Philologiai Közöny, Századok, Irodalomtört. Közlemények, Vasárnapi Ujság, Fővárosi Lapok stb. hasábjain.

Kereszty István gyakornok:

1. Irodalmi, paedagogiai és zenetörténeti cikkek, bírálatok a Nemzet, Pesti Hírlap, Fővárosi Híradó, Magyar Szalon, Magyar Geniusz stb. hasábjain.

2. Dehn-Scholtz, Az ellenpont tankönyve. (Fordítás, kéziratban).

Dr. Erdélyi Pál gyakornok:

1. A magyar szellemi élet fejlődésének törvényei. (Élet, 1891. évf.)

2. Atilla és a magyar hún-mondák. (Irodalomtört. Közlemények, 1891. évf.)

3. Classicismus. (Erdélyi Múzeum 1892. évf.)

4. Költeményes régiségek. (M. Könyv-Szemle 1891.)

5. Wurmland. (U. ott).

6. Kisebbs cikkek, bírálatok, ismertetések a Fővárosi Lapok, Vas. Ujság, Nemzet, Magyar Hírlap, Egy. Philologiai Közöny, Századok, Irodalomtört. Közlemények, Komáromi Lapok hasábjain.

Dr. Schönherr Gyula gyakornok:

1. Mátyás király levelezőkönyve a gróf Khuen-Héderváry-család könyvtárában. (M. Könyv-Szemle, 1891. évf.)

2. Bonfini másolójának címeres levele. (U. ott).

3. Zsigmond király és Velenceze összeköttetéseinek történetéhez. (Századok, 1891. évf.)

4. Gosztonyi János püspök származásához. (Turul, 1891. évf.)

5. A szeptesszombati krónika. (Századok, 1892. évf.)

6. Olaszországi történelmi kutatások. I. közl. (U. ott).

7. II. Lipót, I. Ferencz és V. Ferdinánd királyok koronázása. (Vasárnapi Ujság 1892. 24. sz.).

8. A Hazai Okmánytár. Ismertetés. (Akadém. Értesítő 1892. évf.).

9. Magyar történelmi czikkek az Athenaeum Kézi Lexikonának I. kötetében.

10. Könyvismertetések, apróbb közlemények a Turul, Századok, M. Könyv-Szemle hasábjain.

*

A könyvtár belső életével nem áll ugyan szorosabb összefüggésben, de még sem mellőzhető hallgatással az ő Felsege koronázási jubileuma alkalmából készült hódoló feliratok és a koronázási képek kiállítása, melynek rendezésével a magas miniszterium a könyvtár vezetőit bízta meg. A könyvtár olvasótermében és folyosóján rendezett kiállítást a vallás- és közoktatásügyi miniszter képviselőjében Gömörly Oszkár miniszteri tanácsos nyitotta meg 1892. augusztus 16-án, s szeptember 5-ig 31,665 egyén látogatta.

JELENTÉS

A BUDAPESTI MAGYAR KIR. TUDOMÁNY-EGYETEM KÖNYVTÁRÁNAK
RENDEZÉSÉRŐL, GYARAPODÁSÁRÓL ÉS FORGALMÁRÓL 1892-BEN.

SZILÁGYI SÁNDORTÓL.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Kegyelmes Uram!

A budapesti m. kir. egyetemi könyvtár 1892-ik évi forgalmáról és gyarapodásáról végjelentésemet a következőkben van szerencsém előterjeszteni:

Mult évben könyvtárunk egy rendkívül becses és gazdag gyűjteménnyel szaporodott. Nagynevű tudósunk Wenzel Gusztáv halála után könyvtárának saját használatára visszatartott része, mely túlnyomólag magyar és szláv történelmi forrásmunkákat tartalmaz, Dobrovsky Ágost könyvkereskedő birtokába kerülván, ő szíves volt a könyvek címjegyzékét kiválasztás végett még